

SMD
SLOVENSKO
MUZEJSKO
DRUŠTVO

**VALVASORJEVA
ODLIČJA
ZA LETO**

2021

VALVASORJEVA ODLIČJA

VALVASORJEVE NAGRADE, PRIZNANJA
IN DIPLOME ZA LETO 2021

PREDGOVOR Predgovor ob podelitvi Valvasorjevih odličij za leto 2021

Slavnostna podelitev Valvasorjevih odličij v okviru Slovenskega muzejskega društva je vedno najbolj vidna priložnost, ko širši slovenski javnosti predstavimo projekte, ki so zaznamovali muzejsko delo v prejšnjem letu. Podelitev je bila v minulih dveh letih zaradi zahtev ukrepov, povezanih s koronavirusom, pripravljena v okrnjeni obliki, zdaj pa se veselimo možnosti, da bodo po odpravi ukrepov na letošnji podelitvi lahko sodelovali vsi nagrajenci. Tokratna slavnostna podelitev bo potekala v okviru zborovanja Slovenskega muzejskega društva, 23. septembra 2022 v Tolminu, v soorganizaciji Tolminskega muzeja.

Slovenski muzeji in galerije se moramo vsako leto spoprijemati tudi s problemi, ki sicer niso neposredno vezani na našo dejavnost. Epidemija covida se še ni dobro polegla, že grožnja za nas pomenijo nestabilne razmere vzhodno od nas. Tudi ob tem konfliktu so že vidni negativni vplivi, kot denimo pomanjkanje in dvig cen osnovnih energentov, to pa bo žal vplivalo na delovanje muzejev in njihovo finančno poslovanje. Posledice bomo zaznali tudi v Slovenskem muzejskem društvu. Med drugim se bo gotovo postavilo vprašanje velikega stroška za ogrevanje muzejskih razstavnih prostorov, vendar bomo morali odgovorno spremljati stanje zaradi primerne varovanja muzejskih predmetov in gradiva. Tudi lani je bilo kljub omejeni količini finančnih sredstev izvedenih veliko kakovostnih projektov. Zato je komisija za podeljevanje Valvasorjevih nagrad, priznanj in diplom imela težko delo, saj so bili vsi nominirani projekti odlični. Komisiji, predvsem pa novi predsednici in članom komisije, ki so sprejeli odgovornost za štiriletni mandat, posebej tudi novim članom, ki so se dobro vključili v delo, se zahvaljujem za odlično opravljeno strokovno delo.

V imenu Slovenskega muzejskega društva iskreno čestitam letošnjim slavljencom in prav tako tudi drugim nominirancem. Naše skupno strokovno delo je pomembno, saj pomeni skrb za varovanje in predstavitev dediščine širši javnosti – dediščina pa je, po besedah ddr. Verene Perko, kot nakit, ki ostane!

dr. Flavio Bonin,
predsednik Slovenskega muzejskega društva

Nagovor ob 51. podelitvi Valvasorjevih odličij za leto 2021

Na zborovanju Slovenskega muzejskega društva v Velenju, 17. septembra 2021, je bila za mandatno obdobje 2022–2025 izvoljena nova Komisija za Valvasorjeve nagrade, priznanja in diplome, ki jo sestavljajo: *Jana Babšek* (kustosinja, direktorica muzeja, Tržiški muzej), mag. *Marjetka Balkovec Debevec* (muzejska svetnica, Slovenski šolski muzej – predsednica komisije), *Marjeta Bregar* (muzejska svetovalka, Dolenjski muzej Novo mesto), mag. *Miha Mlinar* (muzejski svetnik, Tolminski muzej), *dr. Karla Oder* (muzejska svetnica, Koroški pokrajinski muzej), *Natalija Štular* (muzejska svetovalka, Slovenski planinski muzej – Gornjesavski muzej Jesenice) in *dr. Blaž Vurnik* (muzejski svetnik, MGML – Mestni muzej Ljubljana).

Do roka oddaje prijav za Valvasorjeve nagrade, priznanja in diplome za leto 2021, ponedeljka, 14. marca 2022, je prispelo na sedež Slovenskega muzejskega društva skupaj 22 pošiljk. Komisija je nato na petih sejah v letošnjem letu obravnavala skupaj 21 nominacij za različne kategorije Valvasorjevih odličij, med njimi en (1) predlog za nagrado za življenjsko delo in pet (5) predlogov za častno Valvasorjevo priznanje (med njimi sta bili 2 pošiljki za isto nominacijo), posebej razveseljivo pa je, da je bilo za kategorijo enkratnih dosežkov poslanih skupaj kar petnajst (15) predlogov, kar je največ v zadnjih letih. Ob tem je treba posebej poudariti, da vse nominacije kažejo na to, da se je muzejsko delo kljub različnim ukrepom in težkim razmeram ob epidemiji koronavirusa zavzeto in uspešno nadaljevalo. Prav zares zato veljajo iskrene čestitke vsem nominirancem in seveda še posebno cenjenim nagrajencem.

Letošnja nagrajenka za življenjsko delo, mag. Alenka Domjan, muzejska svetnica, ki je leta 1976 diplomirala iz umetnostne zgodovine in arheologije, leta 2002 pa magistrirala na področju umetnosti novega veka, predano opravlja svoje delo na galerijskem področju. V 33-letnem obdobju dela je pripravila več kot tristo razstav slovenskih in tujih avtorjev, največ v galerijah v Celju in v Savinjski dolini, sodelovala je tudi s številnimi domačimi in tujimi galerijami in umetniki. Je avtorica mnogih besedil v kataloških in knjižnih izdajah.

Člani komisije smo si z zanimanjem in veseljem ogledali vse nominirane projekte, kjer je bil ogled še možen, prav tako smo podrobno preučili vse posredovano gradivo. Nominirani izbor muzejskih in galerijskih razstav in projektov je v celoti izvrsten, kar je komisijo ob 51. podelitvi Valvasorjevih odličij postavilo pred zares zahtevno nalogo izbrati najboljše med najboljšimi.

Skupna ugotovitev je, da oceno odličnosti lahko namenimo letošnjim muzejskim in galerijskim katalogom in zbornikom, saj domala vse razstave spremljajo oblikovno dovršene ter vsebinsko premišljene in bogate publikacije.

Ob temeljitem pregledu 15 nominiranih razstav in projektov, ki so vsak po svoje navdušili, smo v skladu s pravili lahko izbrali tri (3), ki se lahko ponašajo s prestižnim naslovom Valvasorjeva nagrada za enkratne dosežke za leto 2021. Tokrat so nagrade pristale v osrednji Sloveniji, v Ljubljani, ter na diagonalni proti jugovzhodu in severozahodu od središča.

Foto: Andrej Peunik

Komisija za Valvasorjeva odličja pri delu,
Slovenski šolski muzej, 12. april 2022.

Prvi razstavni projekt nas postavi v vrvež evropskega dogajanja pred 200 leti, s pomembno umestitvijo Ljubljane v to dogajanje, kjer je kongres pustil pečat kot osrednji evropski državniški in diplomatski dogodek. Gre za občasno razstavo *Rdeče in črno, Evropa na ljubljanskem kongresu 1821* v Mestnem muzeju Ljubljana (Muzej in galerije mesta Ljubljane).

Drugi nagrajeni razstavni projekt je galerijski in nas popelje v »dom lepote lačnih«, kot se je poetično izrazil pesnik Pavček. V dom, ki ga je nekoč mlad šolar v želji po znanju zapustil in se je pozneje vanj dokončno za vselej vrnil z bogato dediščino izjemnih umetnin. Ta dom je *Galerija Kambič Metlika* in stalna razstava *Ljubiteljev zaklad / zbirka akademika prof. dr. Vinka Kambiča in primadone Vilme Bukovec*.

Tretja nagrajena razstava ponuja vpogled in razmisleke o sobivanju narave in človeka. *Živeti skupaj. O čebeli in človeku* je nova stalna razstava v Čebelarskem muzeju (Muzeji radovljiške občine). Razstava je sodoben, interaktiven prikaz razmerja med čebelo, ki je sinonim za delavnost, marljivost, organiziranost, in človekom: skozi stoletja je človek preučeval čebele in poskušal živeti z njimi, ob tem pa je ustvarjal izjemno dediščino ljudske umetnosti in znal hkrati tudi dobro gospodariti. Ogleđ razstave spodbuja razmislek o odnosu človeka do narave v sodobnosti in prihodnosti.

Komisija je letos potrdila štiri (4) častna priznanja, ki vsako po svoje zaznamuje s svojo vlogo pri ohranjanju dediščine: od mitskih tem pripovednega izročila, predanega prostovoljstva v muzeju in natančne skrbi za tehniško dediščino do pomembne vloge bančništva in mecenstva (snovalci Mitskega parka Rodik, Peter Cigler, izr. prof. dr. Dušan Kogoj, Blaž Brodnjak).

Valvasorjev nagelj je komisija podelila razstavnemu projektu izjemnega grafika in slikarja Safeta Zeca. Razstavni projekt *Exodus in objemi*, ki je potekal v posebej izbranih razstavnih prostorih Pirana in Portoroža, se nas, s prepletom neposrednosti, tragike na eni in neizmerne ljubezni na drugi strani, globoko dotakne.

Razstava je žalosten, nem in hkrati opozorilen glas ob dogajanju, ki žal zaznamuje tudi leto 2022 – kot bi umetnik čutil, da teh grozot še ni konec. Ob tem si lahko samo želimo, da bi zmagal razum, da vsi nesmisli vojn prenehajo ter, nenazadnje, da bi tudi kolegi v Ukrajini lahko nadaljevali svoje muzejsko in galerijsko delo.

Komisija za Valvasorjeva odličja je znova ugotavljala, da delo v muzejih nikakor ni zgolj navadno izpolnjevanje službenih obveznosti. Tudi zgled letošnje glavne nagrajenke, ki po upokojitvi svoje bogato znanje prenaša naprej, lepo kaže, da delo kustosa ni le poklic, pač pa je poslanstvo. Vsak nagrajen in tudi nominiran projekt v sebi nosi tudi tisto – nekaj več – nekaj, kar ne nastaja le v osemurnem delovniku, temveč raste ob intenzivnem delu in razmišljanjih sredi noči ali ob zori jutranjega dne. Rezultat tega je, da smo novo, še eno 50-letno pot podeljevanja Valvasorjevih odličij začeli z bogato bero izjemnih muzejskih in galerijskih projektov. Naj se srčnost muzejskega dela nadaljuje še naprej!

*mag. Marjetka Balkovec Debevec,
predsednica Komisije za podeljevanje
Valvasorjevih nagrad, priznanj in diplom*

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ŽIVLJENJSKO DELO

mag. ALENKA DOMJAN

Galerijske prostore Savinjske doline, Slovenije in širšega okolja je izrazito zaznamovalo delo mag. Alenke Domjan, muzejske svetnice, ki je leta 1976 diplomirala iz umetnostne zgodovine in arheologije in leta 2002 magistrirala s področja umetnosti novega veka na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Študijsko se je Alenka Domjan izpopolnjevala v Nemčiji in Avstriji. Prvo leto po diplomi se je v Savinovem likovnem salonu Žalec spoznavala z delom kustosa in leta 1977 začela delati kot kustosinja v Likovnem salonu Celje. Salon je nato vodila do leta 1988. Od leta 1988 do 2005 je opravljala vodstveno in strokovno funkcijo umetniškega vodje na Zavodu za kulturne prireditve Celje, med letoma 2005 in 2010 pa je bila vodja Centra sodobnih umetnosti pri Zavodu Celeia Celje. Leta 2006 je postala muzejska svetnica za področje sodobne likovne umetnosti.

Mag. Alenka Domjan je zaslužna za vzpostavitev Galerije sodobne umetnosti leta 1993, za katero je pripravila sodobno zasnovan program. Leta 1998 je pridobila še dodatne razstavne površine s selitvijo galerije v pritličje Knežjega dvorca, s čimer je pospešila rast galerijskih vsebin in višanje programskih standardov. Novi galerijski prostori so se pozneje oblikovali v Center

ŽIVLJENJSKO DELO

sodobnih umetnosti, v katerem je nagrajenka delala vse do upokojitve leta 2010. V Likovnem salonu Celje in Galeriji sodobne umetnosti je v svojem 33-letnem poklicnem obdobju pripravila več kot tristo razstav tako domačih kot tujih likovnih umetnikov, sicer pa je njeno delo povezano tudi z drugimi slovenskimi (Koroška galerija likovnih umetnosti v Slovenj Gradcu, Umetnostna galerija Maribor, Cankarjev dom v Ljubljani, Pilonova galerija Ajdovščina) in tujimi galerijami (Kleine Galerie in Cult Galerie na Dunaju, Kunst-Haus v Düsseldorfu, Muzej savremene umetnosti Beograd, Muzej savremene umjetnosti v Zagrebu, SouthWest Gallery v Sydneyju, Musczarock Kunsthalle v Budimpešti). Prav tako je mag. Alenka Domjan avtorica številnih spremnih besedil in študij v kataloških in knjižnih izdajah. Leta 1993 je za svoje uspešno delo prejela srebrni celjski grb.

V tem času je bila tudi članica programskega sveta v Moderni galeriji v Ljubljani, odbora za vizualne umetnosti sklada za Prešernove nagrade in strokovnega odbora za likovno dejavnost pri Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije.

Pri strokovnem delu ni sledila le formalnemu institucionalnemu programu, temveč je programe načrtovala v skladu z načelom fleksibilnosti, dinamičnosti in kreativnosti ter odpirala široke možnosti tudi poetikam, ki so jih vnašali posamezni gostujoči kustosi in umetniki.

Tudi po upokojitvi se mag. Alenka Domjan kot izjemna poznavalka likovne umetnosti še naprej posveča umetnosti in dogajanju okrog nje. Po letu 2013 je kot zunanja sodelavka zavoda za kulturo, šport in turizem Žalec pripravila programske zasnove za razstave v Savinovem likovnem salonu Žalec in Dvorcu Novo Celje, za katerega si zlasti prizadeva, da bi s svojim izjemnim prostorskim potencialom v prihodnje postal eno od pomembnejših galerijskih razstavišč v Sloveniji.

V zadnjih dveh letih je prispevala študije za monografije, povezane z delom Eduarda Salesina, Franca Goloba in Jelice Žuža. Sodeluje pri Slovenskem društvu likovnih kritikov, tudi pri projektu Kritiki izbirajo, sicer pa po upokojitvi še vedno deluje kot kustosinja, kritičarka in esejistka na področju polpretekle in sodobne vizualne umetnosti.

Mag. Alenka Domjan, univ. dipl. um. zgod. in arheol., je ena od cenjenih vidnejših slovenskih galerijskih kustosinj ter oblikovalk razstavnih programov, saj je v svoji dolgoletni karieri v Likovnem salonu Celje in Galeriji sodobne umetnosti v Celju sodelovala s številnimi galerijami in umetniki. Kot velika poznavalka sodobne likovne umetnosti tudi po upokojitvi vsako leto pripravlja programske zasnove za Savinov likovni salon Žalec in Dvorec Novo Celje.

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTOR RAZSTAVE MAG. JANEZ POLAJNAR
in VODJA PROJEKTA MAG. TAMARA BREGAR,
ZA OBČASNO RAZSTAVO *RDEČE IN ČRNO,*
EVROPA NA LJUBLJANSKEM KONGRESU 1821

Razstava Mestnega muzeja Ljubljana, ki deluje v okviru Muzeja in galerij mesta Ljubljane, je bila pripravljena v kontekstu dveh pomembnih političnih dogodkov, ob 200. obletnici ljubljanskega kongresa in predsedovanju Slovenije Svetu Evropske unije leta 2021. Oba dogodka sta, vsak ob svojem času, slovenski prostor umestila na svetovni politični zemljevid.

Razstava *Rdeče in črno, Evropa na ljubljanskem kongresu 1821* z nizanjem tematik predstavi zgodovinske okoliščine, ki so pripeljale do kongresa Svete aliance v Ljubljani leta 1821. Uvodoma se dotakne francoske revolucije, ki je v temeljih preoblikovala tedanji svet. Kot izvor ideološke in družbene delitve med konservativnimi in liberalnimi načeli je utemeljila sodobni svet, kot ga poznamo še danes. Ta delitev je tudi rdeča nit razstave. Sledi predstavitev

ENKRATNI DOSEŽKI

obdobja Napoleonovega osvajanja Evrope, pri tem še posebej slovenskega prostora in Ilirskih provinc, ko so za kratek čas od Habsburžanov prevzeli oblast Francozi. Začelo se je slovensko narodno prebujanje. Ljubljanski kongres je v Ljubljano pritegnil najpomembnejša imena tedanje politike in je bil osrednji evropski državniški in diplomatski dogodek. Evropska razsežnost je na razstavi poudarjena tudi s sodelovanjem številnih evropskih in slovenskih muzejev, galerij in knjižnic, med drugim vključuje predmete in digitalizirano gradivo iz devetnajstih evropskih in slovenskih muzejev in galerij.

Razstava poudarja tudi pomen kongresa za Ljubljano. Mesto se je tedaj znašlo v središču najvišje evropske politike, gostilo je več sto uglednih gostov in v tem času doživljalo svoje najlepše trenutke. Meščani so uživali v dvornem blišču, vrstili so se slavnosti, sprevidi, vojaške parade, koncerti, plesi in gledališke predstave.

Razstavni projekt zgodovinsko tematiko premišljeno prepleta s tedanjo in sodobno umetnostjo (glasbeno, besedno, likovno, filmsko), s tem nagovarja obiskovalce in ljubljanski kongres povezuje s sodobnostjo. Razstava vključuje nekatere posebne elemente, med drugim zlasti pritegne digitalizirana stenska slika avstrijskega diplomata Metternicha, čigar oči sledijo slehernemu obiskovalcu. Na izviren način je s pedagoškimi kotički prilagojena tudi otrokom, ob njej potekajo različni programi.

Razstava Rdeče in črno, Evropa na ljubljanskem kongresu 1821 poudarja širši zgodovinsko-politični kontekst prve polovice 19. stoletja, ki je bil določen z antagonizmom med načelom starega reda in zahtevami liberalnih gibanj. Hkrati se osredotoča na dogajanje v Ljubljani in na pomen kongresa za kulturni razvoj mesta. Ustvarjalcem razstave je uspelo s sodobno vsebinsko in prostorsko interpretacijo z jasno zasnovo odlično predstaviti in aktualizirati kompleksno zgodovinsko obdobje in z njim povezane družbene fenomene. Razstavo dopolnjuje bogat slovensko-angleški razstavni katalog.

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

AVTORSKA SKUPINA: ANDREJA BRANCELJ BEDNARŠEK,
AKAD. PROF. DR. MILČEK KOMELJ, PROF. DR. MARKO
KAMBIČ, PROF. DR. NINA GALE, MARKO KOŠIR,
MATEJA ČERNIČ, LEON GREGORČIČ, JURIJ KOCUVAN,
ALENKA MISJA, ZA STALNO RAZSTAVO *LJUBITELJEV
ZAKLAD / ZBIRKA AKADEMIKA PROF. DR. VINKA
KAMBIČA IN PRIMADONE VILME BUKOVEC / GALERIJA
KAMBIČ METLIKA*

Galerija Kambič deluje v hiši zakoncev Kambič - Bukovec, rojstni hiši zdravnika, akademika in zaslužnega profesorja dr. Vinka Kambiča. Za namen vzpostavitve galerije sta zakonca hišo poklonila Občini Metlika, osrednjemu Belokranjskemu muzeju pa je v letih od 2003 do 2016 v imenu moža, prof. dr. Vinka Kambiča, operna primadona Vilma Bukovec donirala zdaj tam razstavljenih 230 predmetov, med njimi kar 83 umetniških del 23 priznanih slovenskih likovnih umetnikov. Med deli izstopajo vrhunske umetnine Janeza Bernika, Jožeta Ciuhe in Zorana Mušiča.

Leta 2021, ob 20-letnici galerije, so v Belokranjskem muzeju zaokrožili projekt z novo postavitvijo razstave in slovensko-angleško izdajo strokovne monografije *Ljubiteljev zaklad/ The Enthusiast's Treasure*, ki so jo ustvarili eminentni zunanji

sodelavci, z umetnostnim zgodovinarjem dr. Milčkom Komeljem na čelu. Ob zborniku, ki je hkrati katalog doniranih del, je izšla tudi slikanica – delovni zvezek, ki služi muzejskemu pedagoškemu programu. Galerija Kambič s stalno razstavo darovanih del in kakovostnimi občasnimi razstavami v pritličnih prostorih opravlja pomembno izobraževalno vlogo, hkrati pa pomaga v obiskovalcih prebuditi njihovo kritično razmišljanje.

Gre za pomemben kulturni hram v belokranjskem prostoru, viden je tudi njegov prispevek k varstvu nacionalne dediščine. Avtorjem projekta je uspelo z zbranimi likovnimi deli priznanih slovenskih umetnikov in drugo dediščino ter subtilno predstavitev življenjske in poklicne poti zakoncev Kambič - Bukovec Kambičevo hišo spremeniti v dom. To ni samo lokalna belokranjska zgodba, korenine njenega širšega pomena so spoštljivosti in odnosu do dediščine in njenih darovalcev.

Kot je v prispevku v zborniku *Ljubiteljev zaklad* zapisal dr. Komelj, je Kambičeva hiša spomenik »njegove ljubezni do umetnosti in rodne Metlike«, z uspešnim dokončanjem tega projekta pa se je Kambičev duševni in duhovni dom po njegovi volji nazadnje vrnil in se naselil v rodni hiši njegovega otroštva. Zakonca Kambič otrok nista imela, njuna zapuščina je umetnostna zbirka.

Galerija Kambič v Metliki se je oblikovala dvajset let, vse do današnje zaokrožene podobe s pritličnimi prostori, namenjenimi občasnim galerijskim razstavam, ter zgornjima dvema nadstropjema. Ti navdušujeta s stalno razstavo doniranih umetnin priznanih slovenskih slikarjev ter predstavitev življenjske zgodbe zakoncev Kambič – zdravnika in profesorja Vinka ter soproge Vilme, sopranistke svetovnega slovesa. Avtorski skupini je s stalno postavitvijo in imenitnim zbornikom/katalogom uspelo poudariti svetovljanskost duha v Kambičevi meščanski hiši, s katero se je profesor Kambič z donacijami za stalno vrnil v svoj dom, kot ga Tone Pavček poimenuje upesnjeno, »dom lepote lačnih«.

VALVASORJEVA NAGRADA ZA ENKRATNE DOSEŽKE

DR. PETRA BOLE, AVTORICA RAZSTAVE IN VODJA
PROJEKTA, S SODELAVCI, ZA NOVO STALNO RAZSTAVO V
ČEBELARSKEM MUZEJU *ŽIVETI SKUPAJ. O ČEBELI IN ČLOVEKU*

V Čebelarskem muzeju, ki deluje v okviru Muzejev radovljiške občine, je na ogled nova stalna razstava o čebelarstvu na Slovenskem. Avtorica razstave in vodja projekta dr. Petra Bole je v sodelovanju s strokovnimi sodelavci: mag. Tita Porenta, Janez Gregori, Ivan Esenko, dr. Lucija Žvokelj, dr. Janko Božič, dr. Danilo Bevk, Gorazd Trušnovc, Boštjan Meglič, Anže Bizjak, Verena Štekar - Vidic, Marija Skodlar, Mihaela Pichler Radanov, projektnimi partnerji in zunanji izvajalci pripravila novo stalno razstavo *Živeti skupaj. O čebeli in človeku*.

Celostno zasnovana in interdisciplinarna razstava poudarja znanje, potrebno za spoznavanje in poglobljanje v bogato naravno in kulturno dediščino čebelarstva, ter sloni na treh stebrih – dediščini, izobraževanju in doživetju. Poudarek je na sodobni interpretaciji muzejskih predmetov z več interaktivnimi vsebinami in predstavitvi različnih vsebin čebelarke dediščine. V prepletu razmerij in odnosov

razstava ponuja na ogled različne oblike sobivanja čebele, človeka, narave in dediščine z ljudsko umetnostjo. Predstavlja značilna čebelja bivališča, od panjev do čebelnjaka, čebelarско orodje in pripomočke, pripoveduje o pomenu medonosnih čebel in drugih opravevalcev ter obiskovalce seznanja z bogato čebelarско literaturo in pomembnimi čebelarji. Poudarja pomen in življenje kranjske čebele, ki jo je mogoče spoznati tudi od blizu v opazovalnem panju. Na razstavi dobimo vpogled v gospodarsko vlogo čebelarjenja, trgovino s kranjsko čebelo ter v obrtno in industrijsko dejavnost, ki temelji na čebelarstvu in njegovih izdelkih. Posebno pozornost pritegneta prikaz in interpretacija zbirke poslikanih panjskih končnic, izjemne dediščine ljudske umetnosti v Evropi.

Sistematično, dinamično, vsebinsko široko in strokovno postavljena razstava hkrati povezuje dediščino čebelarstva s sodobno globalno problematiko; izpostavljena je kranjska čebela kot ogrožena vrsta, to pa lahko vpliva na prihodnost človeka.

Nova razstava v Čebelarskem muzeju predstavlja prostor na stičišču preteklosti in sedanjosti, ki se aktivno odziva na različne potrebe sodobnega časa. Ob vsebinski kakovosti, celovitosti, interdisciplinarnosti in oblikovni podobi razstava namenja pozornost pedagoškim vsebinam in ranljivim skupinam. Čebelarška dediščina je poglobljeno predstavljena tudi v slovenski in angleški obrazstavni monografiji.

V Čebelarskem muzeju v Radovljici so odprli novo stalno razstavo *Živeti skupaj. O čebeli in človeku*, ki jo je pripravila avtorica in vodja projekta dr. Petra Bole s sodelavci, projektnimi partnerji in zunanji izvajalci. Celostno zasnovana razstava sloni na treh stebrih – dediščini, izobraževanju in doživetju, odlikuje pa se po vsebinski kakovosti in celovitosti, interdisciplinarnosti, oblikovni dodelanosti, ob vsem tem tudi po pozornosti do mlajših obiskovalcev in ranljivih skupin.

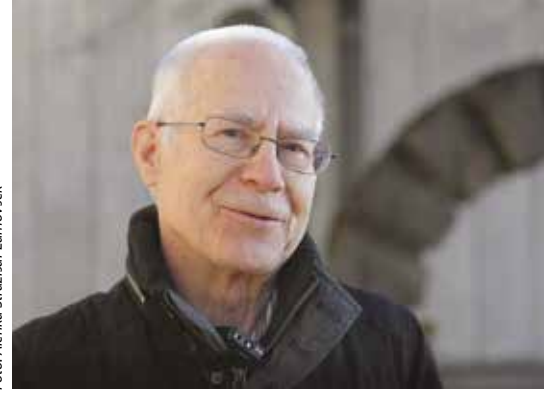
Avtorska skupina ob odprtju parka.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE –
MITSKI PARK RODIK (Občina Hrpelje - Kozina)
ZA POSEBNO PREZENTACIJO PRIPOVEDNEGA IZROČILA

Mitski park Rodik je edinstven primer prezentacije pripovednega izročila natanko na dvanajstih izbranih lokacijah, iz katerih izhaja in jih razlaga. Interpretacija je neinvazivna, brez tabel, poti so označene s kamnitimi označevalci, kamnite avtorske skulpture interpretirajo zgodbe, ki so dosegljive na mobilni aplikaciji ali na listih v nabiralniku, za otroke pa so na poteh in zunaj njih narejene interaktivne igre, ki se končajo v centru za obiskovalce. Razstava *Mitske in druge resničnosti* odpira dialog med različnimi konstrukcijami resničnosti, tako da jih sooča prek različne interpretacije istih problemov.

Ideja izhaja iz Einsteinove misli, da so religija, znanost in umetnost le različni vidiki iste resničnosti. Danes dominantna znanstvena interpretacija mitske krajine na razstavi ni v ospredju, temveč ta vloga pripade mitski stvarnosti. V dialog z znanostjo je prvič postavljena geomantična interpretacija sveta prek umetnosti Marka Pogačnika. Temeljna ontološka vprašanja na razstavi so, kdo smo, kje smo in kam gremo, odgovori pa so ponujeni skozi znanstveno, psevdoznanstveno, religiozno, mitsko in umetniško perspektivo. Na razstavi ni digitalnih rešitev: interakcije zbujejo pri obiskovalcih čute, spodbujajo jih k interakciji z razstavo in k refleksiji o lastnem pogledu na svet.

Mitski park Rodik sestoji iz centra za obiskovalce, v katerem je lokalno pripovedno izročilo predstavljeno na sodobni stalni razstavi, in poti, ki je umeščena v naravno okolje ter vodi do mitičnih točk, ob katerih so postavljene kamnite skulpture Marka Pogačnika. Te skulpture z umetniškim jezikom interpretirajo pripovedno izročilo. Mitski park je nastal v čezmejnem projektu, ki povezuje vas Rodik v Sloveniji in Moščeničko Drago na Hrvaškem, in je zgled odličnega povezovanja dediščine in trajnostnega turizma ter čezmejnega povezovanja.

Peter Cigler, prostovoljec v Dolenjskem muzeju Novo mesto.

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – PETER CIGLER,
PROSTOVOLJEC V DOLENJSKEM MUZEJU NOVO MESTO

Peter Cigler je zaveden Novomeščan, ki je otroštvo in mladost preživel kot sosed Dolenjskega muzeja in je tako v stiku z muzejem že vse življenje. Ljubiteljsko se ukvarja s fotografijo, snemanjem in računalništvom. Aktivno je sodeloval pri reviziji muzejskih predmetov, za katero je dokumentarno fotografiral 5500 predmetov, pomagal je pri opisih, izmerah in določitvi materialov. Po navodilu kustosinje je samostojno fotografiral, izmeril in uredil zbirko značk (1958 kosov) in izdelal popis v excelu. Prav tako je pomagal pri vpisovanju zbirke razglednic v digitalno inventarno knjigo ter prenašanju diapozitivov in kaset VHS na sodobnejše nosilce zvoka in slike. Muzeju je daroval fotografsko gradivo, ki se nanaša na delovanje njegovega očeta v gasilskem in igralskem društvu. Peter Cigler že več let fotografira ulice mestnega jedra in beleži vse večje spremembe, kot so obnove, rušitve in novogradnje. Celotno fotografsko bazo je daroval Dolenjskemu muzeju in jo še dopolnjuje.

Peter Cigler je široko razgledan in prijeten človek. Ima pozitiven in naklonjen odnos do pomena muzeja v okolju in do dela muzealcev. Zadnjih dvanajst let namenja večino svojega prostega časa prostovoljnemu delu v Dolenjskem muzeju, kjer je opravil že več tisoč ur in s tem bistveno pripomogel pri izvedbi zgoraj naštetih del. Njegovo delo in znanje je pustilo velik pečat v delovanju Dolenjskega muzeja in je pomembno za obogatitev lokalne kulturne dediščine.

Peter Cigler je prostovoljec in promotor Dolenjskega muzeja Novo mesto in njegove dediščine. Z žarom opravlja različna dela, od fizičnih in terenskih del do dela z obiskovalci, urejanja depojev in muzejske knjižnice ter dokumentiranja in digitalizacije gradiva. Je izredno odziven in zanesljiv. Opravil je več tisoč ur prostovoljnega dela in s tem bistveno pripomogel h kakovosti in obsegu izvedenih del.

Izr. prof. dr. Dušan Kogoj

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE –
IZR. PROF. DR. DUŠAN KOGOJ, FAKULTETA ZA GRADBENIŠTVO
IN GEODEZIJO, UNIVERZA V LJUBLJANI, ZA UREDITEV ZBIRKE
GEODETSKIH INŠTRUMENTOV NA UL FGG

Izredni profesor dr. Dušan Kogoj je ob rednem profesorskem delu uredil zbirko geodetskih inštrumentov na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani. Poskrbel je za konservatorsko obnovo predmetov in pripravil razstavo na Oddelku za geodezijo. S sodelavci in študenti je zbirko predstavil še z virtualno razstavo, ki je dostopna na spletni strani fakultete (<https://zbirka.fgg.uni-lj.si/>). Več kot sto geodetskih instrumentov izvira iz časa od sredine 19. do začetka 21. stoletja in so povezani s pedagoškim delom v okviru študija geodezije na Univerzi v Ljubljani.

Avtor je inštrumente sistematično razvrstil v šest skupin: teodoliti, nivelirji, tahimetri, razdaljmeri, kipregli in sekstanti. Na spletni strani v slovenskem in angleškem jeziku je vsak inštrument predstavljen s fotografijo, tehničnimi podatki in opisom. Zbirka je vključena v evidence Tehniškega muzeja Slovenije, v podatkovno zbirko Kronos.

Večletno delo prof. Kogoja pri urejanju, dokumentiranju in interpretaciji zbirke je pomemben prispevek k zgodovini Fakultete za gradbeništvo in geodezijo ter k ohranitvi in javni dostopnosti geodetske tehniške dediščine na Slovenskem.

Izredni profesor dr. Dušan Kogoj je zaslužen za ureditev zanimive zbirke geodetskih inštrumentov na UL FGG: poskrbel je za njihovo konservatorsko obnovo in pripravil razstavo inštrumentov v prostorih fakultete. S sodelavci in študenti je zbirko predstavil tudi z natančno virtualno predstavitevijo (<https://zbirka.fgg.uni-lj.si/>). Zbirka je evidentirana v podatkovni zbirki Tehniškega muzeja Slovenije.

Blaž Brodnjak,
predsednik uprave
NLB

ČASTNO VALVASORJEVO PRIZNANJE – BLAŽ BRODNJAK,
PRESEDNIK UPRAVE NLB, ZA AKTIVNO PRIZADEVANJE PRI
VLAGANJU V ZAŠČITO, PREDSTAVLJANJE IN PROMOVIRANJE
SLOVENSKE KULTURNE DEDIŠČINE TER ZA MECENSTVO KOT DEL
TRAJNOSTNE STRATEGIJE NLB

Blaž Brodnjak je s svojim zavedanjem o pomenu slovenske kulturne dediščine in hkrati z vlogo, ki jo ima kot predsednik uprave banke, pomembno zaznamoval pot ohranjanja, predstavljanja in promoviranja slovenske premične in nepremične kulturne dediščine ter pomen mecenstva kot enega glavnih stebrov trajnostne strategije NLB. Mednarodna bančna skupina, NLB Skupina, si od leta 2020 intenzivneje prizadeva za vključevanje okoljske in družbene trajnosti v svoje poslovanje, v to pa sodijo tudi naloge pri varstvu kulturne dediščine. Med prizadevanji Blaža Brodnjaka pri ohranjanju družbenih, dediščinskih in kulturnih vsebin kaže posebej poudariti podporo pri zaščiti enovitosti NLB Umetniške zbirke in NLB Muzejske zbirke z razglasitvijo zbirke za nacionalno bogastvo Republike Slovenije pred privatizacijo NLB. Pomembno je tudi vlaganje v sodobno umetniško produkcijo v okviru NLB Art programa na eni strani, na drugi strani pa sodelovanje z Zavodom za varstvo kulturne dediščine pri nepremičnih kulturnih spomenikih v lasti NLB.

Blaž Brodnjak je tudi predsednik sveta Zavoda NLB Kulturna dediščina, s tem pa ob zavedanju, kako pomembna je odgovornost gospodarstva pri nastajanju in ohranjanju kulturne dediščine, med drugim aktivno sooblikuje politiko upravljanja in programe zavoda. Izjemnega pomena je njegova podpora pri ohranjanju in predstavitvi zgodovine bančništva, tako pri izdaji monografije ob 200-letnici bančništva z naslovom *73.000 bančnih dni*, še posebno pa pri vzpostavitvi *Bankariuma*, muzeja bančništva Slovenije. Muzej odlikuje zanimiv, inovativen muzeološki prikaz v obnovljeni palači Mestne hranilnice ljubljanske na Čopovi ulici v Ljubljani.

Blaž Brodnjak je predsednik uprave Nove ljubljanske banke (NLB) in predsednik sveta Zavoda NLB Kulturna dediščina. Pomembna so njegova prizadevanja pri vlaganju v zaščito, predstavljanje in promoviranje slovenske kulturne dediščine, in to tako na umetniškem kot na muzejskem področju, ter pri mecenstvu NLB Skupine.

Kustosinje razstave z umetnikom Safetom Zecom ob njegovih delih.

VALVASORJEV NAGELJ – AVTORSKA SKUPINA: SAFET ZEC, POLONA SENČAR, NIVES MARVIN, LJUDMILA SINKOVIČ, MIRA LIČEN, ZA RAZSTAVO SAFETA ZECA *EXODUS IN OBJEMI*

Razstava bošnjaškega umetnika Safeta Zeca v Piranu in Portorožu je svojevrsten unikum in je hkrati doslej tudi njegova največja samostojna razstava v Sloveniji. Izjemnost pomenijo umetnikova razstavna umestitev znotraj različnih objektov sakralne in profane kulturne dediščine, medkulturnost in verski dialog ter velik logistično-organizacijski izziv. Predstavljeni opus poudarja tragično usodo večinoma brezimnih posameznikov, lahko pa v njem zaznamo tudi umetnikovo življenjsko zgodbo, ko ga je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja doletela podobna tragična usoda. Po umiku iz rodne Bosne je zatočišče sprva dobil v italijanskem Vidmu, leta 1998 pa se je preselil v Benetke, kjer ustvarja še danes.

Cikla slik na razstavi *Exodus in objemi* po eni strani pomenita svojevrstno romanje med življenjskimi postajami križevega pota, s pretresljivimi vojnimi in begunskimi prizori s poudarkom na otrocih kot najbolj nedolžnih žrtvah (tragedija v Srebrenici, tragične usode beguncev) in hkratnim hrepenenjem po nasilno pretrganih objemih (tragična ljubezenska zgodba Srba Boška in Bošnjakinje Admire, t. i. sarajevskega Romea in njegove Julije). Razstavo izjemnega bošnjaškega umetnika, izvrstnega grafika in slikarja Safeta Zeca lahko po drugi strani vidimo tudi kot hvalnico življenju in vzpodbudo k humanosti za bodoče rodove. Po besedah umetnostne zgodovinarke Nives Marvin je umetnik Safet Zec s cikloma postavil pomnik dogajanja v času, ki ga živimo. Razstava je dodatno bogato zaživela ob spremljajočih kulturnih prireditvah (gledališče, glasba, ples, predavanja) in večjezičnem razstavnem katalogu.

Razstavni projekt izjemnega grafika in slikarja Safeta Zeca se nas s prepletom neposrednosti, tragike in hkrati neizmerne ljubezni globoko dotakne. Tragične življenjske zgodbe posameznikov, ki jih obravnavata cikla v okviru razstave *Exodus in objemi*, nas dodano prepričajo v posebej izbranih razstavnih prostorih starega Pirana in novega Portoroža. Žal se zgodovina ponavlja, tudi v letu 2022 – kot bi umetnik čutil, da teh grozot še ni konec.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI AVTORSKA SKUPINA: DOC. DDR. MATEJA KOS, DOC. DR. ALENKA MIŠKEC, DR. ANDREJA BREZNIK, BLAŽENKA FIRST, PETRA GROM, GREGA GUTMAN, MATEJ HREŠČAK, MAG. DARKO KNEZ, DR. JERNEJ KOTAR, DR. TOMAŽ LAZAR, MAG. DARIJA MAVRIČ, DR. TOMAŽ NABERGOJ, GAŠPER OITZL, URŠA PAJK, IGOR RAVBAR, TINKA SELIČ, URŠULA VIMER KOVAČEK (VSI IZ NARODNEGA MUZEJA SLOVENIJE), ZA RAZSTAVE, PUBLIKACIJE IN DOGODKE OB 200-LETNICI NARODNEGA MUZEJA SLOVENIJE

Ob častitljivi obletnici – 200-letnici prvega muzeja na Slovenskem – so v Narodnem muzeju Slovenije nastali štirje večji projekti: razstava *Zlata sled*, ob 200-letnici prvega muzeja na Slovenskem, razstava Narodni muzej 200 let v okviru Jakopičevega sprehajališča v ljubljanskem Tivoliju, monografija *Narodni muzej 200 let* in publikacija *Dragocenosti narodnega muzeja II*. Projekti so raznovrstni in publiko nagovarjajo na strokovno in znanstveno relevanten, a tudi prijazen način. Monografija *Narodni muzej Slovenije* je obsežna in poglobljena študija delovanja muzeja od njegovega nastanka do sodobnosti, bogato opremljena s slikovnim gradivom in reprodukcijami dokumentov, namenjena strokovni in splošni javnosti. Dopolnjena in posodobljena knjižna izdaja *Dragocenosti narodnega muzeja II* pomeni osvežen izbor najpomembnejših muzejskih predmetov, ki jih hrani Narodni muzej Slovenije. Široki publikli dostopna in zelo odmevna je bila postavitev na prostem na Jakopičevem sprehajališču.

K snovanju občasne razstave *Zlata sled* so strokovnjaki Narodnega muzeja Slovenije povabili vse slovenske muzeje. Na podlagi zlatih ali pozlačenih predmetov, ki so jih v svojih zbirkah izbrali kustosi Narodnega muzeja Slovenije in sodelujočih muzejev, je nastala medinstitucionalna razstava. Zlato kot simbol bogastva, razkošja, časti in moči ponazarja tudi bogastvo slovenske dediščine, ki jo slovenski muzeji hranijo v svojih zbirkah. Iz prejetih predmetov so bili oblikovani štirje sklopi, Moč in oblast, Cerkev in sveto, Čast in slava, Bogastvo in razkošje, ter dodatni sklop *Zlata sled*. Skozi ta koncept je bilo na razstavi mogoče predstaviti predmete iz različnih zgodovinskih obdobij, institucij in krajev in pričarati dragoceno dediščino iz slovenskih muzejskih zbirk. Narodni muzej Slovenije je s to razstavo udeležil svojo vlogo osrednje in povezovalne slovenske muzejske institucije, ki skrbi za strokovnost, razvoj in napredek slovenskih muzejev. V razstavo je vključena poleg interpretacije za odraslo publiko tudi vsebina za otroke, ki z interaktivnimi dejavnostmi k raziskovanju vabi tudi najmlajše.

Poslanstvo vseh prireditev in publikacij, posvečenih pomembni obletnici, bi lahko ponazorili z rekom, ki pravi, da »brez korenin narod ne obstaja«.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: IRENA ČUK IN DR. META KORDIŠ (OBE NLB, KULTURNA DEDIŠČINA), RED. PROF. DR. ŽARKO LAZAREVIČ IN DR. MARTA RENDLA (OBA INŠTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO), DR. JURE STOJAN (INŠTITUT ZA STRATEŠKE RAZISKAVE) IN DR. ANDREJ ŠEMROV (NARODNI MUZEJ SLOVENIJE, NUMIZMATIČNI KABINET), ZA STALNO RAZSTAVO *BANKARIUM, MUZEJ BANČNIŠTVA SLOVENIJE*

Stalna razstava *Bankarium* je na ogled v Muzeju bančništva Slovenije, ki je nastal v okviru NLB in na pobudo njenih strank ter velja za prvi in edini tovrstni muzej na Slovenskem. Upravlja ga NLB Zavod za upravljanje kulturne dediščine in je odličen primer povezovanja gospodarstva in muzealstva. Razstava je umeščena v prostore nekdanje ljubljanske mestne hranilnice. Zgodovino bančništva v svetu ter predvsem zgodovino in razvoj denarja, bančništva ter izkušnje bančnih praks na Slovenskem od leta 1820 do danes odlikuje interaktivna in sodobna multimedijska predstavitev. Predmetna dediščina bančništva je skrbno izbrana in razstavljena privlačno, ob upoštevanju vseh muzejskih standardov. Odlično oblikovana razstava z ambientalno postavitvijo in virtualno resničnostjo omogoča neposredno izkušnjo uporabnika, ki se konča v čisto pravem trezorju.

Razstava je izobraževalno usmerjena in spodbuja finančno opismenjevanje. Izrazi s finančnega področja so ponazorjeni z računalniškimi igrkami in simulacijami, s čimer je obiskovalcu ponujeno igrivo učenje, svoje znanje na koncu pa lahko preveri s kvizom. Kot vodniki po razstavi so vključeni upokojeni bančni uslužbenci. Razstavo dopolnjujejo različna vodstva in delavnice ter bogata monografija o zgodovini slovenskega bančništva.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: ALENKA ČERNELIČ KROŠELJ, VLASTA DEJAK, STANKA GLOGOVIČ, BOŠTJAN KOLAR, OŽI LORBER, MAJA MARINČIČ, DR. IVANKA POČKAR, JANA PUHAR, ALEŠ VENE, JOŽE LORBER, NIVES SLEMENŠEK, DAVORIN PRAH, ANDREJA MATIJEVC (VSI POSAVSKI MUZEJ BREŽICE), TER POLONA ZUPANČIČ IN MARJAN VISKOVIČ, ZA RAZSTAVNI PROJEKT *CIKEL VEČZVRSTNIH RAZSTAV ŠTIRJE ELEMENTI, VEČLETNI MEDINSTITUCIONALNI PROJEKT V POSAVSKEM MUZEJU BREŽICE*

Viteška dvorana je s svojimi likovnimi upodobitvami najbolj prepoznaven del gradu Brežice, v katerem od leta 1949 domuje Posavski muzej. S svojo bogato ikonografijo, oprto na antično izročilo, je bila navdih za projekt cikla večzvrstnih razstav *Štirje elementi*, ki je potekal med letoma 2016 in 2021.

Poslikave alegorij vode, ognja, zemlje in zraka so bile izhodišče za domiselno zasnovan interdisciplinarni projekt štirih razstav s katalogi in obsežnim spremljevalnim andragoško-pedagoškim programom, v katerega so bili aktivno vključeni tudi lokalni uporabniki muzeja.

Vsaka posamezna razstava, bodisi o vodi, ognju, zemlji ali zraku, je celota zase, pa vendar je uspelo snovalcem z oblikovno in barvno izraženimi poudarki, ki nagovarjajo k povezovanju elementov, razstave umestiti v stalno postavitev. V njih je mogoče najti preplet številnih zvrsti premične in nesnovne kulturne dediščine Posavja, ki nas z zgodbami o različnih načinih človekovega življenja in ustvarjanja ter njegovega sožitja s posameznim elementom popeljejo od prazgodovine do današnjih aktualnih tem. Poseben pomen jim dajeta bogata izbira predmetov, ki so prvič stopili iz depojev v javno muzejsko življenje, in počastitev 70-letnice muzeja, v okviru katere je vredno posebej opozoriti na predstavitev sedemdesetih Posavcev, ki so s svojim delom sooblikovali posavska tisočletja.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

C AVTORSKA SKUPINA: MAG. TATJANA DOLŽAN ERŽEN (VODJA PROJEKTA) IN MAG. MONIKA ROGELJ (OBE GORENJSKI MUZEJ), ZA RAZSTAVO *KAŠA, ŽGANC*, *ZELJE ... DEDIŠČINA PREHRANE NA GORENJSKEM ZA SODOBNO RABO*

R Občasna razstava v razstavnih prostorih gradu Khislstein, Kaša, žganci, zelje ... dediščina prehrane na Gorenjskem za sodobno rabo je nastala v letu 2021, prav v času, ko je bila Slovenija gastronomska regija Evrope.

»Od rok do ust je dolga pot« je ena od zgovornih modrih misli, ki prepričljivo nagovarjajo obiskovalce razstave. V tej misli najdemo tudi osnovni razstavni koncept, saj s predmeti in slikovnim gradivom, z ilustracijami Andrejke Čufer in ambientalnimi prikazi obiskovalec sledi poti od pridelave hrane do shranjevanja pridelkov in priprave jedi.

Prehrana Gorenjcev je temeljila na sezonskih živilih, racionalni porabi brez odpadkov, skupnih obrokih, veliki razliki med prazničnimi in vsakdanjimi jedmi in samooskrbi. S shranjevanjem pridelkov in hrane so povezane kašče, danes pomembna kmečka stavbna dediščina. Zanimiv je fotografski prikaz 24 starih gorenjskih kmečkih jedi, ki jih je mag. Tatjana Dolžan Eržen za ta namen tudi sama skuhal.

Druzi del razstave ponazarja spremembe v načinu življenja od druge polovice 20. stoletja naprej, ki obiskovalca popeljejo v sodobno kuhinjo, v prve samopostrežne trgovine in nostalgijo prikaza številnih izdelkov živilske industrije.

Muzejsko zgodbo avtorici skleneta v sodobnosti, ko so stare kmečke jedi iz domačih sestavin v novi preobleki dobile svoje mesto v ponudbi gorenjskih gostiln. Razstava je svojo trajno vrednost pridobila z odličnim razstavnim katalogom.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

C AVTORICI: URŠKA PURG IN CORINNE BRENKO (OBE MUZEJ NOVEJŠE ZGODOVINE SLOVENIJE) TER SOUSTVARJALCI RAZSTAVE, ZA RAZSTAVO *ODJUGA: ZGODBE O IDENTITETAH NA PREPIHU*

Razstava je rezultat večletnega dela in je del širšega evropskega projekta *Identity on the Line (Identiteta na prepihu)*. Prvotno zasnovano zanjo je pripravila dr. Kaja Širok, ki je bila vodja projekta v Sloveniji do januarja 2021.

Temeljni poudarek razstave so osebne zgodbe štiridesetih pričevalcev, predstavljene z zapisano besedo, prek avdio posnetkov in video zapisov. Skupaj s premišljeno izbranimi predmeti so tako tematizirane migracije iz republik nekdanje Jugoslavije med letoma 1945 in 1991: obiskovalec razstave se seznani z zgodbami več generacij priseljencev, njihovim procesom vključevanja, vplivom slovenske osamosvojitve in vojn v Jugoslaviji ter današnjim stanjem.

Pravzaprav sta razstava in spremljajoči katalog v celoti soustvarjena s pričevalci. Zahtevno gradivo (ustni in pisni vir) je odlično interpretirano. Pri projektu je treba poudariti aktualnost tematike, družbeno angažiranost, participativnost, dobro medijsko pokritost.

Razstava je tudi izrazito interaktivna. Obiskovalca spodbuja k razmisleku o dojetju lastne pripadnosti in identitete. Pri razstavi je opaziti usklajeno sodelovanje avtoric in oblikovalca. Obogatena je s številnimi obrazstavnimi dejavnostmi, to pa je mogoče pripisati tudi aktivnemu sodelovanju pričevalcev.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: DR. MARIJA SKOČIR (MUZEJ IN GALERIJE MESTA LJUBLJANE), DR. ILIJA TOMANIČ TRIVUNDŽA, DR. JAN BABNIK, ZA RAZSTAVO *NA DRUGI STRANI, SLOVENSKA FOTOREPORTAŽA*

Avtorska skupina je v dveletnem projektu kot prva pri nas interdisciplinarno raziskala zgodovino reportažne fotografije na Slovenskem s poudarkom na fotoreportaži. Plod tega dela je predstavila na razstavi *Na drugi strani, slovenska fotoreportaža* in v štirih obsežnih spremljajočih publikacijah, v katerih se vsebina kataloga prepleta z odličnimi znanstvenimi prispevki.

Razstava je bila zaradi narave gradiva velik muzejski interpretacijski izziv, ki so ga ustvarjalci spretno rešili s klasično muzejsko postavitvijo z nekaterimi ambientalnimi vložki. Pregledno zasnovana vsebina v treh tematskih sklopih nas skozi prizmo identitete, moči in vsakdanjika popelje v svet različnih zvrsti, dejavnikov in okoliščin, ki vplivajo na opaznost fotoreporterjevega dela. Seznan nas s pregledom ključnih pojmov in bistvenih korakov v razvoju zvrsti ter časovnico družbenih dogodkov, ki so pomembno zaznamovali stoletni razvoj fotoreportaže.

S premišljeno izbranimi povečavami fotoreportaž iz velikanske zbirke slovenske periodike in ambientalnimi postavitvami nam predstavi vsakdanje delo in pomen fotoreporterjevega pogleda na nevideno ali neznano plat družbenega dogajanja. Razstava se odlikuje po živosti in aktualnem spremljevalnem programu na spletu ter z vabilom k nadaljnjemu raziskovanju te tematike oziroma problematike.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORICA: ŠPELA ČIŽMAN S SODELAVCI (SLOVENSKA KINOTEKA), ZA RAZSTAVO *FRANCE ŠTIGLIC | FILMSKA ZAPUŠČINA*

Prva lastna muzejska postavitev Slovenske kinoteke v njenih razstavnih prostorih osvetljuje ustvarjalno pot enega najpomembnejših avtorjev v zgodovini slovenskega filma, režiserja Franceta Štiglica (1919–1993), njegovo kulturno-politično udejstvovanje ter pedagoško delo. Jedro razstave sestavlja njegova s filmom povezana zapuščina, ki jo je v oporoki podaril Slovenski kinoteki (tedanjemu Slovenskemu gledališkemu in filmskemu muzeju).

Štiglic je na svoji bogati ustvarjalni poti ustvaril veliko filmov in televizijskih serij. Med celovečernimi filmi imajo posebno mesto prvi slovenski celovečerni zvočni igrani film *Na svoji zemlji*, vsem poznani *Ne joči, Peter* in pretresljiv film *Dolina miru*. Obenem je razstava prikaz razvoja slovenske profesionalne filmske produkcije, predstavljeni so tudi osnovni elementi filmskega jezika in proces nastajanja filma. Podrobnejši pogled v vsebine prinašajo prispevki različnih avtorjev v zborniku razprav in katalogu razstave.

Neprecenljivo dediščino, predano v skrb Slovenski kinoteki, je ustvarjalcem razstave – avtorici s sodelavci iz Slovenske kinoteke in drugimi sodelavci ter oblikovalki Mojci Turk – uspelo prelititi v vsebinsko in oblikovno sodobno razstavno muzejsko postavitev s pionirskim pristopom do muzejskega predstavljanja filmske dediščine.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: MILOJKA MAGAJNE (MESTNI MUZEJ IDRİJA), ŽIGA OKORN, AKADEMSKI SLIKAR, IN BARBARA SIRK, OBLIKOVALKA (OBA UVID.SI, d. o. o.), ZA RAZSTAVO *PARTIZANSKA BOLNICA FRANJA – SKRITI DRAGULJ EVROPE*

Razstava je bila zasnovana kot interaktivno obogatena potujoča razstava s predstavitevijo bolnice Franje iz druge svetovne vojne z namenom poudariti in širiti zavest o evropskem pomenu tega spomeniškega območja, in to tako v slovenskem kot v širšem evropskem prostoru. Hkrati je to tudi promocija znaka evropske dediščine, ki ga ima ta kulturni spomenik od leta 2014 naprej.

V prvi fazi projekta je avtorica razstave Milojka Magajne, zgodovinarica in muzejska svetnica, predstavila zgodovino in delovanje bolnišnice, v glavnem prek osebnih zgodb članov bolnišničnega osebja, ranjencev in domačinov iz okolice ter skrbno izbranih predmetov. Zanimiva je oblika panojev, katerih videz posnema bolnišnične barake. V drugi fazi je bil projekt sofinanciran z donacijo, ki so jo ustvarjalci prejeli na razpisu Zgodbe dnevov evropske dediščine. Tako je bila z večjezično interaktivno vizualizacijo dodatne vsebine nadgrajena osnovna razstava, to pa omogoča tudi njeno večjo dostopnost.

Sporočilnost razstave je aktualna, saj krepi zavedanje o pomenu strpnega sožitja, medsebojnega razumevanja in miroljubnega sodelovanja med evropskimi narodi. Razstavo dopolnjujejo zgibanke v sedmih jezikih.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: MAG. VLADIMIR VILMAN, ANA KATARINA ZIHERL, MAG. BORIS BROVINSKY, BARBARA REZAR GRILC, AJDA KOZJEK, MILOJKA ČEPON, DR. ESTERA CERAR, DR. BARBARA JURŠIČ (VSI TEHNIŠKI MUZEJ SLOVENIJE), MAG. KATARINA BATAGELJ, ZA RAZSTAVO *TEHNIKA ZA ŠPORT*

Tehnika za šport je razstava, s katero Tehniški muzej Slovenije sledi enemu svojih osnovnih poslanstev: zbirati, ohranjati, predstavljati in popularizirati slovenske izdelke športne tehniške dediščine, ki so plod domačih proizvajalcev in pomenijo pomemben tehnološki napredek v domačem in svetovnem merilu. Z razstavo Tehnika za šport muzej nadgrajuje pred leti zastavljen projekt o tehnološkem razvoju ene od mednarodno najbolj prepoznavnih slovenskih športnih znamk, Elana, ki je epilog dobil v postavitvi tovarniškega muzeja. To je tudi eden od inovativnih in pohvalnih ciljev avtorjev razstave, katere srce je predstavitev opreme za šport in rekreacijo mnogovrstnih slovenskih proizvajalcev.

Ustvarjalcem razstave je uspelo zbrati veliko novih predmetov, s katerimi so obogatili dosedanje muzejske zbirke in pritegniti k sodelovanju tudi podjetnike. Predstavitve so domiselno popestrili s kratkimi zgodovinskimi vpogledi v razvoj posamezne športne panoge ali pripomočka, nazornimi risbami opreme, zanimivimi citati znanih osebnosti in drugim avdio-vizualnim gradivom, povezanim z zakulisjem izdelave. Predvsem pa jim je uspelo opozoriti na pestrost domačih ponudnikov tovrstne dediščine, ki v svojih izdelkih dosegajo kakovost mednarodne veljave in močno pripomorejo k narodni samozavesti in globalnemu tehnološkemu napredku. Razstavo dopolnjujejo katalog in spletni pedagoški programi.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: SIMONA VIDMAR,
JURE KIRBIŠ, BREDA KOLAR SLUGA
(VSI IZ UMG MARIBOR), IN ALESSANDRO
VINCENTELLI, ZA RAZSTAVO *EKO 8 / MEDNARODNI
TRIENALE UMETNOST IN OKOLJE,
PISMO ZA PRIHODNOST*

Umetnostna galerija Maribor je po petnajstih letih premora oživila *Mednarodni triennale Umetnost in okolje*, da bi se lahko posvetila osrednjim izzivom našega časa, tj. tveganju globalne okoljske katastrofe in zaostrovanju neenakosti po svetu, ter poudarila potencialne vizualne umetnosti znotraj novih, etičnih zavez. Prenovljeni triennale je zasnovan kot mednarodna platforma za umetnost in okoljsko pravičnost, preizprašuje pa, kako je umetnost lahko orodje za raziskovanje kompleksnosti našega bivanja. Kurator *EKO 8* Alessandro Vincentelli iz Velike Britanije je udeležence pri tem pozval k razmišljanju zunaj okvirov sedanjosti.

Končni rezultat dveletnega sodelovanja je bila razstava *Pismo za prihodnost*, ki je v nekdanji tovarni MMT/Melje na okoli 4500 m² površine predstavila dela več kot 25 umetnikov – od začetkov okoljevarstvenih projektov v 60. letih prejšnjega stoletja do eksperimentov nedavnih diplomantov umetniških akademij po svetu. Projekt *EKO 8* je tako postal del revitalizacije izjemne industrijske dediščine Maribora zunaj institucionalnega okvira, usmerjen v mestno skupnost in njeno participacijo, ter hkrati platforma za združevanje mednarodnih in lokalnih ustvarjalcev, aktivistov in strokovnjakov.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: LOREDANA SABAZ
(ITALIJANSKA GIMNAZIJA GIAN RINALDO CARLI,
KOPER), NIKA ERJAVEC, MARKO BONIN
(POKRAJINSKI MUZEJ KOPER), ZA RAZSTAVO
SLIKE NARAVE

V letu 2019 je italijanska gimnazija Gian Rinaldo Carli iz Kopra/Ginnasio Gian Rinaldo Carli Capodistria (Loredana Sabaz) s Pokrajinskim muzejem Koper (Marko Bonin) začela popisovati predmete, ki se hranijo v gimnazijskem šolskem muzeju. Skrbnica muzeja, Loredana Sabaz, profesorica matematike in fizike, ki je poprej opravila strokovni izpit za kustosinjo, je za seminarsko nalogo skupaj z mentorjem dr. Orestom Jarhom iz Tehniškega muzeja Slovenije popisala fizikalne predmete v muzeju.

Želja šole je, da pri obnovi palače, v kateri domuje gimnazija, postavijo na ogled vse predmete, ki jih hranijo (med drugim imeniten herbarij ter izjemno zbirko fizikalnih in drugih učil), in uredijo šolski muzej v skladu z muzejskimi standardi. Razstava, ki je bila na ogled konec poletja v muzejski galeriji, je bila uvod in je pomenila predstavitev za širšo javnost. Ta se je tako seznanila z vsebinami, ki bodo dostopne v predvideni muzejski zbirki, hkrati pa je razstava ponudila pregled opravljenega dela. Italijanska gimnazija je lani pomladi v okviru projekta izdala tudi knjigo z naslovom *Oreste Gerosa; Zgodovinska, naravoslovna in kulturna dediščina mesta Koper*, v kateri so opisani zbirka, njen nastanek in najpomembnejši mejniki v 400-letnem obdobju izobraževanja v Kopru. Do sedaj opravljeno delo je zgleden primer opravljanja javne službe in sodelovanja med različnimi ustanovami ali zbiratelji pri nastajanju novih zbirk ali muzejev.

KANDIDATI ZA VALVASORJEVO NAGRADO ZA ENKRATNE DOSEŽKE

NOMINIRANCI

AVTORSKA SKUPINA: TANJA VERBOTEN, DR. IRENA DEBELJAK, STOJAN KNEŽEVIČ, MAG. MATIJA KRIŽNAR, BOJAN PABŠEK, ANA GLINŠEK, BORUT TOME, ZA RAZSTAVO *MASTODONTI*

S prenovljeno razstavo paleontoloških najdb ostankov fosilnih trobčarjev želijo v Muzeju Velenje javnosti približati izjemno pomembne najdbe, ki so redkost tudi v svetovnem merilu.

Fosilni ostanki iz Škal pri Velenju, odkriti leta 1964, nam razkrivajo, da sta pred približno tremi milijoni let na območju današnje Šaleške doline živeli dve vrsti trobčarjev: Borsonov ali evrazijski mastodont (Mammut borsoni) in arvernski anankus (Anancus arvernensis). Obe vrsti izumrlih trobčarjev so našli na različnih evropskih najdiščih, povsod pa so ostanki Borsonovih mastodontov neprimerno redkejši kot ostanki anankusov. Najdbi sta v Sloveniji prvovrstni tako po količini najdenih ostankov kot po redkosti.

Simpatično zasnovano, prenovljeno in dopolnjeno stalno razstavo *Mastodonti* so odprli 16. septembra 2021 – prva razstava o tej najdbi je bila sicer postavljena že leta 1969. Ob predstavitvi časovnega traku evolucije in poustvarjenem prazgodovinskem gozdu obiskovalce posebej pritegne še maketa mastodonta v naravni velikosti, umeščena v prostoru, opremljenem s svetlobnimi in zvočnim efekti. Avtorski skupini je uspelo pripraviti atraktivno razstavno predstavitev zgodbe o izumrli živalski vrsti in nam s tem pričarati bivalne razmere na Zemlji pred tremi milijoni let. Na dvorišču grajske konjušnice pa razstavo dopolnjujejo interaktivne vsebine, namenjene otrokom.

Ocenjevalni kriteriji

1. *Konceptualna enotnost projekta (vsebinska, prostorska, oblikovna in sporočilna).*
2. *Skrb za razstavne eksponate s konservatorskega in muzeografskega stališča.*
3. *Stopnja interpretativnosti in kontekstualnosti razstavnih vsebin in vloga muzejskega predmeta kot temeljnega akterja muzejskih postavitev.*
4. *Usklajenost razstavnega sporočila z oblikovalskim konceptom.*
5. *Uravnoteženost znanstvene raziskave in študije družbenih potreb in pričakovanj javnosti.*
6. *Stopnja interdisciplinarnosti in povezovalnosti raziskovalnih, dediščinskih in drugih ustanov in posameznikov.*
7. *Obstoj treh najpomembnejših publikacij: kataloga, vodnika, zloženke (njihova interpretativna vsebina in usklajenost oblikovanja z razstavnim oblikovanjem).*
8. *Dostopnost (fizična, intelektualna ...).*
9. *Družbena aktualnost in angažiranost predstavljene teme.*
10. *Stopnja vključenosti ranljivih javnosti in družbena empatija.*
11. *Odsev vizije in poslanstva projekta (razstave) v storitvah za obiskovalce, v razvoju novih obiskovalcev in njihovem izobraževanju.*
12. *Vključenost lokalne skupnosti, prostovoljcev in/ali zainteresirane javnosti v projekt.*
13. *Evropske perspektive in pomembnost projekta za izmenjavo in sodelovanje s sorodnimi ustanovami doma in v tujini.*
14. *Vključevanje sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije in njena smiselna raba oz. uporabnost tehnične opreme pri projektu za nadaljnjo oz. njeno vnovično uporabo pri delu v muzeju.*
15. *Uporaba novih pobud pri projektu, ki bodo v prihodnje muzeju zagotovile okoljsko (vlaganje v energijsko varčne razstave) in socialno (zagotavljanje več obiskovalcev, različnih ciljnih skupin v muzeju) trajnost.*

Foto: Andrej Peunik

Člani komisije v letu 2022, Slovenski šolski muzej,
12. april 2022.

Komisija za podeljevanje Valvasorjevih nagrad, priznanj
in diplom 2022–2025

1. vrsta od leve proti desni:

- Natalija Štular, muzejska svetovalka,
Slovenski planinski muzej – Gornjesavski muzej Jesenice
- Marjeta Bregar, muzejska svetovalka,
Dolenjski muzej Novo mesto
- dr. Karla Oder, muzejska svetnica,
Koroški pokrajinski muzej
- mag. Marjetka Balkovec Debevec, muzejska svetnica,
predsednica komisije, Slovenski šolski muzej

2. vrsta od leve proti desni:

- dr. Blaž Vurnik, muzejski svetnik,
MGML – Mestni muzej Ljubljana
- Jana Babšek, kustosinja, direktorica
muzeja, Tržiški muzej
- mag. Miha Mlinar, muzejski svetnik,
Tolminski muzej

Kolofon:

Valvasorjeva odličja za leto 2021

Izdalo in založilo: Slovensko muzejsko društvo

Zanj: dr. Flavio Bonin, predsednik SMD

Uredila: Marjetka Balkovec Debevec in Miha Mlinar

*Uredniški odbor in priprava besedil: Jana Babšek,
Marjetka Balkovec Debevec, Marjeta Bregar, Miha Mlinar,
Karla Oder, Natalija Štular, Blaž Vurnik*

Lektoriranje: Martina Oberman Žnidarčič

Oblikovanje: R. Počivašek

Tisk: Medium, d. o. o.

Naklada: 200 izvodov

*Izdajo je omogočilo: Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije
Ljubljana, maj 2022*